

30.4.2010

Dnro 3964/4/08

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kaija Tanttinen-Laakkonen

**HELSINKI LAIMINLÖI POTILASASI AKIRJAMERKINNÄT EIKÄ JÄRJESTÄNYT
HAMMASHOITOA LAIN MUKAISESTI KUUDESSA KUUKAUDESSA**

**HELSINGFORS STAD UNDERLÄT ATT FÖRA PATIENTJOURNALER OCH
ORDNADE INTE TANDVÅRD INOM SEX MÅNADER SÅ SOM LAGEN
FÖRUTSÄTTER**

1
KANTELU

Potilas arvosteli 2.12.2008 päivätyssä kirjeessään Helsingin terveyskeskuksen menettelyä suun terveydenhuollon järjestämisessä.

2

[---]

3
RATKAISU

[---]

3.1
Tapahtumat

Asiakirjoista saadun selvityksen perusteella Potilas oli puhelinyhteydessä Helsingin terveyskeskuksen hammashuollon ajanvaraukseen 25.1.2008, jolloin hänelle varattiin aika hammaslääkärin vastaanotolle 22.5.2008. Potilasasiakirjoissa ei ole merkintää hoidon tarpeen arvioinnin tuloksesta.

Asiakirjoista ilmenee edelleen, että Potilas peruutti hänelle 22.5.2008 varatun ajan ja sai uuden ajan päivämäärälle 24.5.2008. Hammaslääkäri A teki hänelle tuolloin suun perustutkimuksen ja otti purusiiveke(BW) -röntgenkuvat. Hän totesi Potilaalla runsaasti paikattavia reikiä ja ienrajoissa hammaskiveä. Hän kirjoitti Potilaalle lähetteen koko hampaiston ja leukojen panoraamatomografiaröntgenkuvaukseen, johon varattiin aika 30.5.2008. Hammaslääkäri B lausui digitaalisen panoraamakuvan 10.6.2008. Hammaslääkäri A teki tämän jälkeen lopullisen hoitosuunnitelman 1.7.2008 ja asetti Potilaan hoitojonoon. Potilas sai 10.12.2008 hammashuollon palvelusetelin, jolla hän saattoi hakeutua kenen tahansa palvelusetelin hyväksyvän yksityisen hammaslääkärin hoitoon.

3.2

Helsingin kaupungin selvitys ja selitys

Helsingin terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksen mukaan Potilaan saama hammashoito on toteutettu hammashuolto-osaston hoitolinjausten mukaan niin, että hoidon järjestelyssä toteutuu kansalaisten tasavertainen kohtelu.

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksen mukaan se on menetellyt Potilaan asiassa tavalla, jonka Etelä-Suomen lääninhallitus on hyväksynyt ja sen lisäksi tavalla, jonka eduskunnan oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio on 12.3.2004 antamassaan päätöksessä (dnro 1277/2/03) katsonut lainmukaiseksi. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksen mukaan potilaiden asettaminen hoitoon hammaslääkärin suorittaman tutkimuksen jälkeen on perustunut viimeksi mainittuun päätökseen. Terveystieteiden tutkimuskeskus katsoo, että näiden kannottojen perusteella sen menettely on edelleen lainmukainen, koska lainsäädäntö ei ole kyseiseltä osin muuttunut.

3.3

Hammaslääketieteelliset asiantuntijalausunnat

Etelä-Suomen lääninhallituksen lausunto

Lääninhallitus toteaa lausunnossaan käsityksensä, että röntgenlausunnon valmistuspäivä 10.6.2008 on ollut ensimmäinen päivä, jolloin aikaisintaan Potilaan hoidon tarve on voitu kattavasti arvioida. Vaikka lopullinen hoitosuunnitelma laadittiin vasta 1.7.2008, Potilas sai palvelusetelin 10.12.2008 eli kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun röntgenlausunto oli valmistunut. Näin ollen hän on lääninhallituksen käsityksen mukaan saanut kansanterveyslain mukaista terveydenhoitoa säädettyssä määräajassa.

Valviran lausunto

Valvira toteaa lausunnossaan seuraavaa.

Asiakirjoista saadun selvityksen perusteella Potilas soitti Helsingin terveystieteiden tutkimuskeskuksen hammashoidon ajanvaraukseen 25.1.2008, jolloin hänelle varattiin aika hammaslääkärin vastaanotolle 22.5.2008. Potilasasiakirjoissa ei ole merkintää hoidon tarpeen arvioinnin tuloksesta, mitä Valvira pitää puutteena.

Valvira toteaa, että Potilas asetettiin hoitoon vasta hammaslääkärin tekemän tutkimuksen jälkeen yli viiden kuukauden kuluttua siitä, kun hänen oli arvioitu olevan kiireettömän hoidon tarpeessa. Valviran käsityksen mukaan menettely ei ollut kansanterveyslain 15 b §:n mukainen: hoidon tarpeen arviointi tulee tehdä kolmen arkipäivän kuluessa ja tarpeelliseksi todettu hoito tulee antaa viimeistään kuuden kuukauden kuluessa.

Valvira toteaa, että Potilaan hoidon voidaan katsoa alkaneen 24.5.2008, kun hän kävi ensimmäistä kertaa hammaslääkärin vastaanotolla. Valviran käsityksen mukaan Potilaan hoitoa olisi tullut jatkaa hammaslääkärin tekemän tutkimuksen jälkeen diagnoosin täsmennyttyä ilman, että hänet asetettiin hoitoon.

3.4

Oikeudellinen arviointi

Oikeusohjeet

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä. Julkisen vallan on perustuslain 22 §:n mukaan turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Kansanterveyslain (66/1972) 14 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan kunnan tulee kansanterveystyöhän kuuluvana tehtävänä ylläpitää suun terveydenhuoltoa, johon sisältyy väestön suun terveyden edistäminen sekä kunnan asukkaiden suun sairauksien tutkimus, ehkäisy ja hoito. Kunnan tulee myös järjestää kiireellinen suun terveydenhuolto potilaan asuinpaikasta riippumatta (14 §:n 1 mom. 10 kohta).

Lain 15 b §:n (855/2004) mukaan terveyskeskuksen tulee järjestää toimintansa siten, että potilas voi saada arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteyden terveyskeskukseen. Terveydenhuollon ammattihenkilön tulee tehdä hoidon tarpeen arviointi viimeistään kolmantena arkipäivänä siitä, kun potilas otti yhteyden terveyskeskukseen, jollei arviota ole voitu tehdä ensimmäisen yhteydenoton aikana. Kiireelliseen hoitoon on kuitenkin päästävä välittömästi. Hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä lääketieteellisesti tai hammaslääketieteellisesti tarpeelliseksi todettu hoito tulee järjestää potilaan terveydentila ja sairauden ennakoitavissa oleva kehitys huomioon ottaen kohtuullisessa ajassa, kuitenkin kolmessa kuukaudessa siitä, kun hoidon tarve on arvioitu. Tämä kolmen kuukauden enimmäisaika voidaan ylittää suun terveydenhuollossa enintään kolmella kuukaudella, jos lääketieteellisistä, hoidollisista tai muista vastaavista perustelluista syistä hoidon antamista voidaan lykätä potilaan terveydentilan vaarantumatta. Jos terveyskeskus ei itse voi antaa hoitoa enimmäisajoissa, sen on järjestettävä hoito hankkimalla se muilta palveluntuottajilta sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain (733/1992) 4 §:n mukaisesti.

Hoitoon pääsyn toteuttamisesta ja alueellisesta yhteistyöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (1019/2004) 2 §:n mukaan hoidon tarpeen arvioinnissa selvitetään yhteydenoton syy, sairauden oireet ja niiden vaikeusaste sekä kiireellisyys yhteydenottajan kertomien esitietojen tai lähetteen perusteella. Hoidon tarpeena arviointi edellyttää, että terveydenhuollon ammattihenkilöllä on asianmukainen koulutus, työkokemus ja yhteys hoitoa antavaan toimintayksikköön sekä käytettävissään potilasasiakirjat. Hoidon tarpeen arviointi voidaan tehdä myös puhelinpalveluna.

Valtioneuvoston asetuksen 3 §:n mukaan hoidon tarpeen arvioinnista tehdään merkinnät potilasasiakirjoihin. Potilasasiakirjamerkintöjen tekemisestä on lisäksi voimassa, mitä potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 12 §:ssä ja potilasasiakirjojen laatimisesta sekä niiden ja muun hoitoon liittyvän materiaalin säilyttämisestä annetussa sosiaali- ja terveysministeriön asetuksessa (tapahtuma-aikana 99/2001) säädetään.

Valtioneuvoston asetuksen 4 §:n mukaan hoidon aloittamisesta päätettäessä tulee ottaa huomioon potilaan terveydentila, toimintakyky ja sairaus sekä niiden ennakoitavissa oleva kehitys. Jos kunta tai kuntayhtymä ei voi itse antaa tarvittavaa hoitoa kansanterveyslaissa tai erikoissairaanhoidolaissa (1062/1989) säädetyissä enimmäisajoissa, sen on viivytyksettä ja enimmäisaikojen puitteissa järjestettävä potilaalle mahdollisuus saada kyseessä oleva hoito muilta palveluntuottajilta yhteistoiminnassa toisen kunnan tai kuntayhtymän kanssa tai hankkimalla sopimukseen perustuen hoito muilta palveluntuottajilta.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 4 §:n mukaan potilaalle on ilmoitettava hoitoon pääsyn ajankohta. Jos ilmoitettu ajankohta muuttuu, uusi ajankohta ja muutoksen syy on ilmoitettava potilaalle välittömästi.

Kannanotto

Edellä esitetyn mukaisesti Potilas oli puhelinyhteydessä hammashuollon ajanvaraukseen 25.1.2008, jolloin hänelle varattiin aika hammaslääkärin vastaanotolle 22.5.2008. Hän kuitenkin peruutti kyseisen ajan ja sai uuden ajan päivämäärälle 24.5.2008. Potilas kävi tuolloin ensimmäisellä hammaslääkärin vastaanottokäynnillä. Hänelle tehtiin suun perustutkimus, kirjattiin tutkimuslöydökset ja määriteltiin tarvittavat hoitotoimenpiteet sekä laadittiin alustava hoitosuunnitelma. Hän sai myös lähetteen koko hampaiston ja leukojen röntgenkuvaukseen, johon hänelle varattiin aika 30.5.2008. Röntgenlausunto valmistui 10.6.2008. Tämän jälkeen hänelle laadittiin lopullinen hoitosuunnitelma 1.7.2008 ja hänet asetettiin hoitojonoon. Potilas sai hammashuollon palvelusetelin 10.12.2008, jolloin hänen ensimmäisestä yhteydenotostaan ja hoidon tarpeen arvioinnista oli kulunut yli 10 kuukautta.

Potilaan hoidon tarve arvioitiin 25.1.2008 hänen otettua puhelimitse yhteyttä hammashuollon ajanvaraukseen. Asiakirjoista käytettävissä olevan selvityksen perusteella totean, että Helsingin terveystieteiden tutkimuskeskuksen suun terveydenhuollon potilasasiakirjoista puuttuvat hoitoon pääsyn toteuttamisesta ja alueellisesta yhteistyöstä annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n edellyttämät merkinnät Potilaan hoidon tarpeen arvioinnista. Tältä osin terveystieteiden tutkimuskeskuksen suun terveydenhuollossa laiminlyötiin lakisääteinen velvollisuus potilasasiakirjamerkintöjen tekemiseen. Potilasasiakirjamerkintöjen tekemistä koskevat säännökset ovat käsitykseni mukaan selkeät, yksiselitteiset ja täsmälliset. Näiden säännösten noudattamisella turvataan perustuslain 21 §:n mukaisen oikeusturvaa koskevan perusoikeuden ja perustuslain 19 §:n 3 momentissa perusoikeuksina turvattujen riittävien terveystieteiden palvelujen toteutumista.

Neljän kuukauden kuluttua hoidon tarpeen arvioinnista Potilas kävi ensimmäisellä hammaslääkärin vastaanottokäynnillä 24.5.2008. Valvira toteaa asiantuntijalausunnossaan, että Potilaan hoidon voidaan katsoa alkaneen tuolloin ja että hänen hoitoaan olisi tullut jatkaa hammaslääkärin tekemän tutkimuksen jälkeen diagnoosin täsmennyttyä ilman, että hänet asetettiin hoitojonoon. Tämä on myös minun käsitykseni asiassa.

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen menettely, jossa Potilas asetettiin 1.7.2008 hoitojonoon vasta hammaslääkärin tekemän tutkimuksen jälkeen yli viiden kuukauden kuluttua siitä, kun hänen hoidon tarpeensa oli arvioitu 24.1.2008, ei ollut kansanterveyslain 15 b §:n mukainen: Hoidon tarpeen arvioinnin yhteydessä tarpeelliseksi todettu hoito tu-

lee järjestää suun terveydenhuollossa viimeistään kuudessa kuukaudessa siitä, kun hoidon tarve on arvioitu, jos lääketieteellisistä, hoidollisista tai muista vastaavista perustelluista syistä hoidon antamista voidaan lykätä potilaan terveydentilan vaarantumatta.

Hoidon tarpeen arviointi on eri asia kuin varsinainen taudinmääritys. Hoidon tarpeen arvioinnissa ei ole kyse lääketieteelliseen tai hammaslääketieteelliseen tutkimukseen perustuvasta taudinmäärityksestä, minkä vuoksi hoidon tarpeen voi arvioida muukin terveydenhuollon ammattihenkilö kuin lääkäri tai hammaslääkäri.

Ns. hoitotakuuta koskevat, edellä mainitut kansanterveyslain säännökset tulivat voimaan 1.3.2005. Säännösten mukainen kuuden kuukauden enimmäisaika lasketaan hoidon tarpeen arvioinnista, jonka voi tehdä myös muu terveydenhuollon ammattihenkilö kuin hammaslääkäri. Toisin kuin Helsingin terveyskeskus selityksessään toteaa, lainsäädäntöä on siis muutettu eduskunnan oikeusasiamies Paunion 12.3.2004 antaman päätöksen jälkeen.

3.5

Muut kantelussa esitetyt asiat

Potilaan kertoman mukaan hän yritti varata hammashoitoa jo vuoden 2007 b-pulla, mutta hänelle ilmoitettiin, että jonot ovat niin pitkät, että uusia potilaita ei voitu ottaa jonoon. Koska käytettävissäni olevissa potilasasiakirjoissa ei ole merkintää yhteydenotosta eikä asiaan ole enää saatavissa enempää selvitystä, en voi ottaa asiaan kantaa.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä 3.4 kohdassa esittämäni käsitykset menettelyn lainvastaisuudesta Helsingin terveyskeskuksen ja sen hammashuolto-osaston tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän sille jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni myös tiedoksi Etelä-Suomen aluehallintovirastolle.